

Profesorius ALBERTAS TELYČĖNAS – mokslininkas ir organizatorius

Albertas Telyčėnas gimė 1928 m. sausio 1 d. Ignalinos rajone, Pašiūnuose. Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą jis baigė su pagyrimu. Mokydamasis Medicinos fakultete, Albertas Telyčėnas dalyvavo studentų mokslinėje veikloje, domėjosi eksperimentinio pobūdžio tyrinėjimais. Baigęs Medicinos fakultetą, A. Telyčėnas pasirinko patofiziologijos specialybę ir įstojo į aspirantūrą, Lietuvos Mokslų Akademijos Eksperimentinės medicinos ir onkologijos institutą, tačiau mokytis buvo pasiūstas į buvusios Tarybų Sąjungos Eksperimentinės medicinos instituto Bendrosios patologijos skyrių (Leningrade). Baigęs aspirantūrą, sėkmingai apsigynė medicinos mokslo kandidato (daktaro) disertaciją tema „Apie karščiavimo reakcijos reflektorinį mechanizmą“. To laikotarpio dr. A. Telyčėno moksliniai darbai susiję su bioelektrinių procesų kitimų centrinėje nervų sistemoje, organizmui esant hipererginės būklės, tyrinėjimu. Būdamas aspirantūroje, A. Telyčėnas pasirodė esąs ypač gabus tobulinti eksperimentines metodikas.

Grįžęs į Lietuvą, dr. A. Telyčėnas dirbo Lietuvos Mokslų Akademijos Eksperimentinės medicinos ir onkologijos institute jaunesniuoju moksliniu bendradarbiu, vėliau – vyresniuoju moksliniu bendradarbiu. 1957 m. kovo mėn. dr. A. Telyčėnui buvo patikėta įkurti Lietuvos sveikatos apsaugos ministerijos Onkologijos mokslinio tyrimo institutą. Turedamas organizacinių sugebėjimų, dr. A. Telyčėnas subūrė jaunus mokslininkus bei gydytojus, kurie sudarė minėto instituto branduolį – tai S. Keblas, V. Kutorga, D. Šukelienė, P. Norkūnas, L. Griciūtė, A. Jackevičius, Z. Stukonienė, M. Stukonis, E. Eringienė, K. Ambrozaitis, M. Šneideris, A. Malachovskis, B. Luchtanas ir kt.

Pasirenkamos tokios Instituto darbo kryptys: antinavikinių preparatų paieška ir jų antinavikinio aktyvumo tyrimai, piktybinių navikų kombinuotas gydymas, ankstyva vėžio diagnostika. Dr. A. Telyčėnas, instituto direktorius, nors buvo pakankamai užimtas administravimo reikalais, derino šias pareigas su moksliniu darbu. Dirbo pagal specialybę Patologinės fiziologijos laboratorijoje. 1965 m. jis apgynė daktaro (habilituoto daktaro) disertaciją tema „Radioaktyvaus ksenono (Xe^{133}) ir krep-tono (Kr^{85}) panaudojimas tiriant sergančiųjų plaučių vėžiu plaučių ir širdies veiklą“, o 1967 m. habil. dr. A. Telyčėnui suteikiamas profesoriaus

vardas. Šio laikotarpio prof. A. Telyčėno mokslo darbuose buvo ieškoma sąlyčio taškų tarp pataloginės fiziologijos ir onkoradiologijos.

Prof. A. Telyčėnas buvo nenuilstamas organizatorius. Iki 1975 m. gydomąjį, profilaktinį ir iš dalies organizacinį darbą atliko Lietuvos onkologijos dispanseriai, o mokslas buvo plėtojamas Lietuvos onkologijos mokslinio tyrimo institute. Prof. A. Telyčėno iniciatyva Respublikinis onkologijos dispanseris ir Onkologijos mokslinio tyrimo institutas reorganizuoti į onkologijos mokslo ir praktikos įstaigą. Vilniuje, Santariškėse, pradedama, o 1979 m. baigiama Onkologijos mokslinio tyrimo instituto pastato ir didžiulės klinikos statyba. Į Vilniaus onkologų būrį įsijungė nauji mokslo darbuotojai ir gydytojai. Prof. A. Telyčėnas sėkmingai vadovavo jauniems specialistams, siekiantiems mokslo laipsnio. Prof. A. Telyčėnui vadovaujant mokslo daktaro (buv. kandidato) laipsnius apgynė ..., o habilituoto daktaro (buv. daktaro) – 8 asmenys. Onkologijos mokslinio tyrimo institutas tapo didžiausia Lietuvoje onkologijos įstaiga, kurioje buvo konsultuojami ir gydomi ligoniai, taip pat vykdomi moksliniai tyrinėjimai.

Būtina pažymėti prof. A. Telyčėno įnašą organizuojant Lietuvos mokslą.

1957 m. dr. A. Telyčėnas buvo paskirtas Lietuvos sveikatos ministerijos Mokslinės tarybos nariu, 1962 m. – Kauno medicinos instituto Jungtinės tarybos nariu, 1967 m. – Lietuvos sveikatos apsaugos ministerijos Medicinos mokslinės tarybos (vėliau pavadinta Medicinos mokslų koordinavimo taryba) pirmininku. Prof. A. Telyčėnas taip pat buvo valstybinių egzaminų komisijos pirmininkas Kauno medicinos institute bei Vilniaus universiteto Medicinos fakultete. Organizacinis darbas neužgožė prof. A. Telyčėno mokslinio polėkio. Platus mokslinių interesų diapazonas – pataloginė fiziologija, onkologija, radiologija – leido išspausdinti daugiau negu 120 mokslinių darbų, 2 monografijas, dalyvauti daugelio mokslinių konferencijų ir simpoziumų darbe, stažuotis JAV.

Deja, staigi mirtis (1990) išplėšė prof. A. Telyčėną iš Lietuvos medikų onkologų bei Lietuvos mokslininkų tarpo. A. Telyčėnas mūsų atmintyje visada išliks kaip principingas vadovas, organizatorius, pirmosios Lietuvos onkologijos mokslinio tyrimo instituto mokslininkų kartos puoselėtojas.

Prof. Laima Gričiūtė

Prof. Konstantinas Povilas Valuckas

Dr. Janina Didžiapetrienė